Book-Post

41

To,

If not delivered
please return to :

EDITOR,
THE VEDIC PATH,
P.O. Gurukul Kangri,
(U.P.) 249404.

मे०टी० ३

प्रभुवचनं ॥ श्रीमत्प्रभुमुखं स्वामिवचनं यत्नेन ॥ यक्षः प्रातः कथं विधेयो माधिकं वर्तते ॥ तत्राह
मेतः ॥ अस्मद्वचनस्य पुष्करस्य ॥ सोऽपि नियोगेन गृह्णाति तेन स्वीकुर्वीत तेन मेघेन अर्थस्य ग्रहणं ... तः
नः ॥ धाराधरत्वमेव पथिकानां यत्ते विरहाधिकात् ॥ तत्र यदि वल्लभो नायाति तदा तस्य ... शया अवगच्छति
हृदयास्ति इति ॥ कस्मिन्नपि ते न भवति स्याद्वियोगमासि निकटवर्तिनि सति ॥ प्रत्यग्रोन्निनवीन नवीनो नूतनो
नवः ॥ इति अमरः ॥ अत्रेदं तु अलंकारः ॥ ४ ॥ मूल ॥ धूमज्योतिःसलिलमरुतां संनिपातः क्व मेघः संदेशार्थाः
क्व पटुकरणैः प्राणिभिः प्रापणीयाः इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन् गुह्यकस्तं ययाचे कामार्ता हि प्रकृतिकृ
पणाश्चेतनाचेतनेषु ॥ ५ ॥ टीका ॥ गुह्यकः यक्षः तं मेघं ययाचे प्रार्थयामास ॥ किं कुर्वन् ॥ औत्सु
क्यात् उत्सुकभावात् इति अपरिगणयन् अविचारयन् ॥ इति किं ॥ तत्राह कामार्ताः कामाधीनाः
प्रकृतिकृपणाः स्वभावदीना भवंति ॥ प्रकृत्या स्व ॥ भावेन दीना भवंति ॥ केषु ॥ चेतनाचेतनेषु ॥ चेतना
श्च अचेतनाश्च चेतनाचेतनास्तेषु ॥ न केवलं अयं यक्षः स्वभावदीनः किंतु बहवः अस्तु तावत् अन्यः प्रा
कृतिकः यतः ईशोऽपि रघुनाथोऽपि आकुलः अभूत् कामेन तत्राह ॥ कामार्तानां स्वभाव मोह ॥ धूमज्योतिः
सलिलमरुतां संनिपातः समूहः क्व मेघः क्व ... संदेशार्थाः संदेशानां अर्थाः क्व पटुकरणैः संदे

राम ३

अथानंतरंस्य-त्तिः तत्र हेतुः कारणं तस्य मेघस्य दर्शनेन केतकीकुसुमानि भवंति ॥ कथंभूतो यक्षः ॥ अं
तर्बाष्पः अंतर्गतं बाष्पं यस्य सः मेघालोके जलददर्शने सुखिनोऽपि स्त्रीसहितस्यापि चेतः
चित्तं अन्यथा भवति सविकारं भवति दूरसंस्थे अनिकटवर्तिनि मल्लहणे जने यदि विकारं उत्पद्यते तर्हि पुनः
किं वक्तव्यं किंभूते मल्लहणे जने कंठाश्लेषप्रणयिनि ॥ कंठस्य आश्लेषः आलिंगनं तत्र प्रणयो स्नेहो यस्य त
स्मिन् ॥ आलोके दर्शने ऽद्योतेऽमरः ॥ अर्थांतरन्यासोऽलंकारः ॥ ३ ॥ मूलं ॥ प्रत्यासन्ने नभसि दयिता
जीवितालंबनार्थी जीमूतेन स्वकुशलमयीं हारयिष्यन् प्रवृत्तिं ॥ स प्रत्यग्रैः कुटजकुसुमैः कल्पितार्घाय त
स्मै प्रीतः प्रीतिप्रमुखवचनं स्वागतं व्याजहार ॥ ४ ॥ टीका ॥ स यक्षः प्रीतः प्रसन्नचित्तः सन् तस्मै मेघाय स्वा
गतं ॥ शोभनं आगमनं इति व्याजहार ॥ जजल्प ॥ कथंभूताय मेघाय ॥ कुटजकुसुमैः कल्पितार्घाय दत्ता
र्घाय ॥ कुटजनामवृक्षाणां कुसुमानि तैः कथंभूतैः कुटजकुसुमैः प्रत्यग्रैः नवीनैः किं कुर्वन् जीमूतेन मे
त्वा स्वकुशलमयीं प्रवृत्तिं वार्तां हारयिष्यन् प्रापयिष्यन् स्वकुशलेन प्रवृत्ता स्वकुशलमयी तां कुसतिं
नभसि श्रावणमासे प्रत्यासन्ने सति निकटवर्तिनि सति ॥ कथंभूतो यक्षः दयिताजीवितालंबनार्थी
यितायाः स्त्रियाः जीवितं तस्य आलंबनं अर्थयत इति दयिताजीवितालंबनार्थी ॥ किंभूते स्वागतं

५४

भा० प्र
१

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ जन्माद्यस्ययतोन्वयादितरतश्चार्थेष्वभि
तेनेब्रह्महृदायआदिकवयेमुह्यंतियत्सूरयः ॥ तेजोवारिमृदांयथावि
यत्रत्रिसर्गोमृषाधाम्नास्वेनसदानिरस्तकुहकंसत्यंपरंधीमहि ॥ १ ॥ धर्मः
तकैतवोत्रपरमोनिर्मत्सराणांसतां वेद्यंवास्तवमत्रवस्तुशिवदंतापत्रयो
लनम् ॥ श्रीमद्भागवतेमहामुनिकृतेकिंवापरैरीश्वरः सद्योहृद्यवरुध्य
तेत्रकृतिभिःशुश्रूषुभिस्तत्क्षणात् ॥ २ ॥ निगमकल्पतरोर्गलितंफलं
मुखादमृतद्रवसंयुतं ॥ पिबतभागवतंरसमालयंमुहुरहोरसिकाभुवि
भावुकाः ॥ ३ ॥ नैमिषेऽनिमिषक्षेत्रेऋषयःशौनकादयः ॥ सत्रंस्वर्गायलो
कायसहस्रसममासत ॥ ४ ॥ तएकदातुमुनयःप्रातर्हुतहुताग्नयः ॥ सत्कृ
तंसूतमासीनंपप्रच्छुरिदमादरात् ॥ ५ ॥ ऋषयऊचुः ॥ त्वयाखलुपुराणा

सूर्यस्यविषमपदस्थितत्वाद् व्यतीपाते क्रांतेर्भोग्याद्गु
ताष्पद्धं का: स्थापिता: १२॥१४॥१६॥१६॥१२॥१२॥ इमे
सौम्या रवेरुत्तरायणस्थत्वात्॥ साववकंस्य समपदस्थ
त्वाद् व्यतीपाते [illegible] एष्या गोल्या ... रस्य ... का: स्थापि
ता:०॥०॥१॥१॥२॥३॥ इमे दक्षिणा: साववकंस्य दक्षि
णायनगतत्वात्॥ ७ कृत्या द्वितीये माइत्र्य के त्वात्
स्थापितशरांकानां मध्ये प्रथमं ० विहाय त्यक्तं च ०
०॥१॥१॥२॥३ क्रमस्थापिताक्रमध्ये उत्तरा गीता: प्र
थमां के ल्लुयाम्य ... संस्कृता: शरांकै: क्रांत्यंका
जाता उत्तरा: १३॥१४॥१६॥१७॥१९॥२०॥ इमे औडुहता
पमैष्यांके न १॥०॥० सूर्यायनदिक्कुत्व नत्वादि क्रांत्यंका
जाता: स्पष्टतरा १४॥१५॥१७॥१९॥२०॥२१॥ स्पष्टपातमध्य
कालानयनमाह॥ प्राक् स्थापितादिति॥ तानंकान् रसोष्व

॥ ७४ ॥

मिति ॥ प्राक्स्थापिताः शेषलवाः शराप्ताः स्यैर्लघु भुक्त
ति तो गते स्तावदिति ॥ १ पद्यमर्थः ॥ प्राक्स्थापितशेषांशा
कानां यः पंचांशास्तेनैकैकेन गते लघुसंज्ञः स्यात् ॥
गते तु पाते शेषांशानां पंचमांशो ग्राह्यः ॥ सरूपाद्भुक्त
वार्थः लघुसंज्ञकः स्यादिति ॥ प्राक्स्थापिताः शेषलवाः

॥ श्री ॥

शरघ्नाः सरूपाद्भुक्त लघुसंज्ञकः स्यादिति क्वचित्पाठः स
तु वासनाविरुद्धत्वादुपेक्षितः ॥ अस्य शेषमित्यादिना प्रा
क्स्थापिताः शेषलवाः ० ॥ ३२ ॥ ३१ ॥ पंचगुणिताः फलं लघुः
० ६ ३० ॥ अनेन प्राग्घः स्फुटांकः १४ युक्तितः १ ३१ ० ॥
अनेन पूर्वानीतः स्पष्टः शरः ४३ ॥ ४८ ॥ फलं ४५ ॥ २०
० ॥ अस्मात्स्पष्टक्रान्त्यंकाः ज्ञाप्याः तत्र पूर्वमांकः १४ शो
धितशेषं ३१ ॥ २० ॥ ० ॥ एतत्कोष्ठे द्वितीयांकः १५ शोधिते
शेषं १६ ॥ २० ॥ ० ॥ एतस्मात् तृतीयांकः १७ न शुध्यति अतः
शेषं १६ ॥ २० ॥ ० ॥ अष्टगुणेन १७ भक्तं ० ५७ ३२ ॥ विश्लेषसंख्या